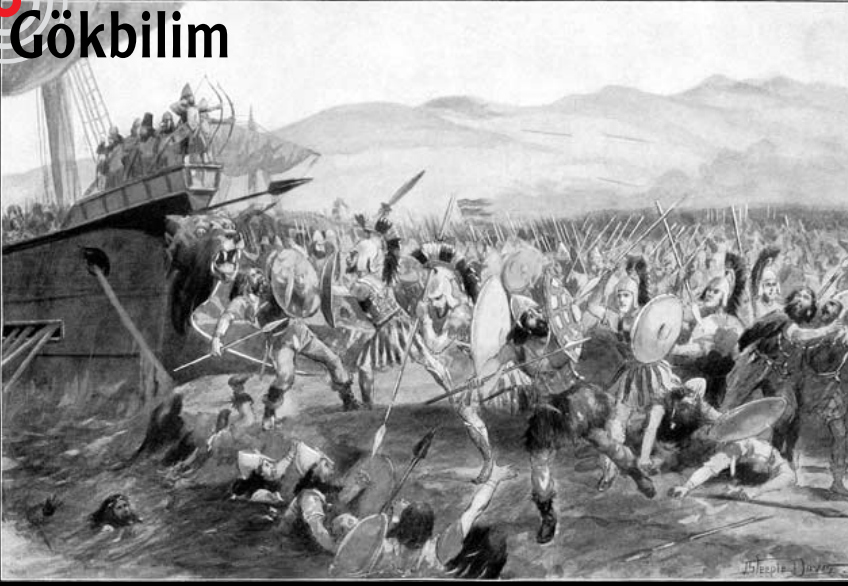

Gökbilim

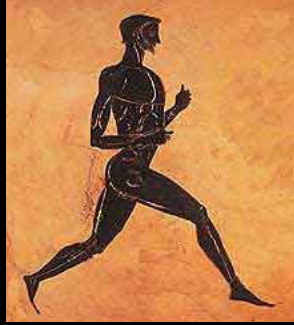

Maratonun Tarihine Gökbilimden İnce Ayar

29 Ağustos günü Atina olimpiyatları, günümüzden yaklaşık 2500 yıl önce gerçekleştirilmiş tarihin en ünlü koşularından birinin yeniden koşulmasıyla son bulacak. Atina Olimpiyat Maratonu'nun yeni ortaya çıkan bir özelliği de, koşuya adını veren olayla neredeyse aynı tarihte koşulacak olması. Çünkü Amerikalı üç gökbilimci, Yunanlılarla Persler arasındaki ünlü Maraton Savaşı ve ardındaki koşunun MÖ 490 yılının Eylül ayı ortasında değil, Ağustos ortalarında yapıldığını ortaya çıkardılar.

Yunanlı tarihçi Herodotus'un aktardığı söylenceye göre bu tarihte bir koşucu, savaş alanında Atina'ya kadar durmaksızın 42 kilometre koşarak Yunanlıların Maraton'da Pers ordusunu bozguna uğrattığını bildirmiş ve kent halkını Pers donanmasının baskınına karşı uyardıktan sonra can vermişti. Bu söylencenin doğruluğu uzun yıllardır tarihçiler arasında tartışma konusuydu. Çünkü, dünyanın her yerinde amatör koşucular maratonlarda başarıyla yarışırken, söylencedeki tecrübeli uzun mesafe koşucusu neden ölsünü. Teksas Eyalet Üniversitesi'nden fizik ve gökbilim profesörü Donald Olson ile, gökbilimciler Russell Doescher ve Marilynn Olson, söylencenin gerçekliğine sağlam bir kanıt getirdiler. Araştırmacılara göre bilmece- nin anahtarı, Ay'ın evreleri. Olson, "Herodotus, Maraton Savaşı sıralarında Ay'ın evreleri konusunda kesin betimleme-

lerde bulunmuş" diyor. "Bu da savaşın ve koşunun tarihini gökbilim aracılığıyla belirlemek için bize ışık tutuyor."

Herodotus'un anlatımına göre Pers ordusu Maraton'da karaya çıkınca, kent yöneticileri 240 kilometre uzaktaki Sparta'ya bir haberci göndererek yardım istemişler. Zamanın önemli bir askeri gücü olan Spartalılar yardım için söz vermişler; ancak önemli bir dini bayramları nedeniyle ordularının 6 gün sonraki dolunaydan önce hareket edemeyeceğini söyle-

mişler.

19. yüzyıl Alman araştırmacısı August Boeckh, sözü edilen bayramın Karneia şenliği olduğu varsayımıyla Ay'ın dolunay evrelerini hesaplamış ve Maraton savaşının 12 Eylül tarihinde yapıldığı sonucuna varmış. Bu hesabı

yaparken de, eski Yunanlı filozof Plütarhos'un Sparta takvimindeki Karneion ayının, Atina takviminde yılın ikinci ayı olan Metageitnion'a karşılık geldiği yolundaki bir sapmasından yola çıkmış.

Karneia, Sparta'nın sosyal yaşamında çok önemli yeri olan bir hasat sonu bayramı. Gelenekler, 9 gün süren şenlikler sırasında Spartalıların savaşmasını kesinlikle yasaklıyor. Bu nedenle Spartalıların gönderdiği ordu Maraton Savaşı'na yetişememiş.

Olson, Alman araştırmacının hesaplarını yaparken Atina takviminden yola çıkmakla büyük bir hata yaptığını söylüyor. Çünkü Karneia bir Sparta şenliği olduğuna göre, hesapların da Sparta takvimine göre yapılması gerekiyor.

Antik çağ tarihçilerine göre Atina ve Sparta takvimlerinin her ikisinin de "lunisolar" olmasına (Ay döngüsünü izlemekle birlikte Güneş yılını yakalamasını sağlayan düzeltmeler içermesine) karşın takvimler tıpatıp aynı değil. Atina yılı, yaz gün dönümünden (21 Haziran) sonraki ilk yeniayla birlikte başlarken, Sparta yılı geceyle gündüzün eşit olduğu 21 Eylül'den sonraki ilk yeniayla başlar görünüyor. Ayrıca MÖ 491-90 yılında, çoğu yılda olduğu gibi güz ekinoksu ile yaz gündönümü arasında 9 yerine 10 yeniay izlenmiş. Bu da Sparta takvimiyle, Atina'nınki arasında bir aylık bir fark yaratıyor.

Dolayısıyla Teksas Eyalet Üniversitesi gökbilimcilerinin hesapları doğruysa, Maraton Savaşı'nın 12 Ağustos'ta yapılmış olması gerekiyor. İşte bu da, tarihteki ilk maraton koşucusunun acıklı sonunu açıklıyor. Daha önceki araştırmacılar, Eylül aylarında Atina yakınındaki hava sıcaklığının ortalama 28,3 °C olduğunu kaydetmişler. Savaşın tarihi bir ay öne alındığındaysa, hava sıcaklığında dramatik değişiklikler oluyor. Ağustos ayında öğleden sonraları Maraton ovasından Atina'ya kadar olan yol boyunca hava sıcaklığı ortalamları, 31 derece ile 32,7 derece arasında değişiyor. Atina yakınlarındaki sıcaklık ise 38,8 dereceye kadar çıkıyor. Buda, eğitilmiş bir atleti bile sıcak çarpmasıyla öldürmeye yetecek bir sıcaklık.

NASA Basın Bülteni, 15 Temmuz 2004